

Põhikooli eesti keele ja kirjanduse lõpueksam 2011
Võti

Võtmega võrreldes võib õpilaste vastustes esineda sõnastuslikku variatiivsust, hindamisel arvestada vastuste sisulist õigsust.

Ülesanne 1.1. Loe tekst läbi ja lahenda selle põhjal ülesanded. Iga õige vastus annab 1 kuni 2 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada kuni 18 punkti.

1. Mis linnas ja koolis (täpne nimi) toimub teose tegevus?

Teose tegevus toimub Peterburis (härra) (von) Stieglitzi kunsttööstuskoolis.

Vastuses peab õpilane välja tooma linna ja kooli täpse nime. Vastuse kummagi õige ja veatult kirjutatud poole eest saab õpilane 1 punkti, vale või vigase vastuse eest 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 2 punkti. Kui kooli nimi ei ole täpne, siis õpilane selle eest punkte ei saa.

2. Mis paberi puudumise pärast ei saa Konradit kooli ametlikult vastu võtta?

Konradil ei ole kooli lõputunnistust / tunnistust üheski koolis õppimise kohta. Ta on käinud mitmes koolis, kuid õppinud neis lühikest aega ning läinud kolmeteistkümneaastaselt tööle.

Vastuses peab õpilane nimetama lõputunnistust ja/või osutama Konradi poolikule/lünklikule haridusteele. Õige vastus 2 punkti, vale vastus 0 punkti.

3. Miks peab tulevane skulptor klassikalise joonistamisega tegelema? Leia kaks põhjust.

Tulevane skulptor peab klassikalise joonistamisega tegelema, sest klassikaline joonistamine (1) annab talle aluse edasiseks tööks; (2) õpetab tundma ruumi ja objektide vahelisi suhteid; (3) õpetab mõistma, kuidas silm näeb asju, mida kavatsetakse paberil või siis ka muus materjalil edasi anda; (4) õpetab kujutama kolmemõõtmelist ruumi kahemõõtmelisel pinnal vms.

Vastuses peab õpilane välja tooma kaks põhjust. Kummagi õige põhjuse eest saab õpilane 1 punkti, vale vastuse eest 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 2 punkti.

4. Mis eesmärgil Tassa ja Triik natüürmordilt muna ära kustutavad?

Tassa ja Triik kustutavad natüürmordilt muna ära, sest nad loodavad, et siis õpetaja ei märka muna puudumist kompositsioonis / ei mäleta, mis ta kompositsiooni tarbeks üles sättis / nad püüavad jätta muljet, et muna pole kompositsioonis olnudki vms.

Vastuses peab õpilane välja tooma muna kustutamise õige põhjuse. Õige vastus 2 punkti, vale vastus 0 punkti.

5. Miks Tassa Triiki õgimises süüdistab?

Tassa süüdistab Triiki õgimises, sest tema arvates võttis Triik rohkem toidupoolist kui tema / Tassa söi pool õuna ära, kuid Triik lõi endale viilu leiba vms.

Vastuses peab õpilane välja tooma süüdistamise õige põhjuse. Õige vastus 2 punkti, vale vastus 0 punkti.

6. Aleksander Tassa ütleb Amandus Adamsoni kohta, et ta on vana kooli mees. Kas see on tunnustus, põlgus või halvustamine?

See on tunnustus, sest sellega Tassa ütleb, et Amandus Adamson ei ole rumal ning kindlasti märkab, et nad on kompositsiooni ära rikkunud.

Vastuses peab õpilane kirja panema õige mõiste, põhjendused ei ole kohustuslikud. Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti.

7. Amandus Adamson ütleb, et isegi ahvi võib joonistama õpetada. Miks ta aga oma õpilaste peale pahaseks saades neid ahvideks nimetab?

Ta nimetab oma õpilasi ahvideks, sest nad rikkusid kompositsiooni ära / kompositsioonist on kadunud kanamuna ning pool õuna on ära näritud ja pool leiba pihta pandud vms.

Vastuses peab õpilane kirja panema õige põhjuse, miks Adamson õpilasi ahvideks nimetab. Õige vastus 2 punkti, vale vastus 0 punkti.

8. Mis eristab Amandus Adamsoni arvates kunstnikku käsitöolisest?

Amandus Adamsoni arvates saab käsitöoliseks õppida, aga kunstnikud on Jumala teha ning neid valib ta ainult parimate käsitöoliste seast. See tähendab, et kui käsitöolisel piisab oskusest, siis kunstnik peab lisaks olema ka andekas vms.

Vastuses peab õpilane välja tooma käsitöolise ja kunstniku erinevuse Amandus Adamsoni arvates.

Põhjudused ei ole kohustuslikud. Õige vastus 2 punkti, vale vastus 0 punkti.

9. Millise kirjakeelse sõna asemel on tekstis kasutatud sõna „kompa“?

Sõna „kompa“ on kasutatud sõna „kompositsioon“ asemel.

Vastuses peab õpilane kirja panema „kompa“ kirjakeelse vaste. Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti.

10. Tõmba õigele vastusele joon alla.

Selle teksti puhul on tegemist draamaga.

Vastuses peab õpilane määrama õige mõiste. Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti. Kui õpilane on tõmmanud joone alla mitmele vastusele, siis ta selle ülesande eest punkte ei saa.

11. Selgita, mis on dialoog.

Dialoog on kahekõne. Algselt mõisteti dialoogi all kahekõnet, hiljem on mõiste laienenud ka mitme inimese ristlevale kõnele. (B. Sööt „Kirjandusteooria lühikursus“, 1966)

Dialoog on kahe või enama isiku kõne. (R. Neithal „Mis on mis kirjanduses“, 1999)

Dialoog on kahekõne, kõnelus kahe või mitme isiku vahel; vestlus, mõttevahetus. („Eesti keele seletav sõnaraamat“, 2009)

Vastuses peab õpilane oma sõnadega selgitama mõiste tähendust. Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti.

Ülesanne 1.2. Loe tekst läbi ja lahenda selle põhjal ülesanded. Iga õige vastus annab 1 kuni 3 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada kuni 12 punkti.

1. Missuguse praeguse riigi territooriumil elasid liivlased?

Liivlased elasid Läti Vabariigi / Läti territooriumil.

Vastuses peab õpilane nimetama õige riigi nime. Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti.

2. Kuidas nimetatakse liivlasi teisiti?

Liivlasi nimetatakse teisiti ka randlasteks.

Vastuses peab esinema õige mõiste. Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti.

3. Leia tekstist kolm põhjust, mis kiirendasid liivi keele hääbumist.

Liivi keele hääbumist kiirendasid järgmised põhjused:

- 1) vanemad ei õpetanud lastele enam liivi keelt;
- 2) liivi keele õppimiseks puudus motivatsioon, sest keelel puudus praktiline väärtus;
- 3) liivi keeles ei olnud välja antud kuigi palju raamatuid;
- 4) liivlased jäid oma külades vähemusse;
- 5) liivlasi ei ole kunagi olnud keele säilimise seisukohalt piisavalt palju;
- 6) Nõukogude Liidu ajal ei suhtunud liivi keelesse soosivalt ning liivlasi ei peetud eraldi rahvuseks;
- 7) Nõukogude Liidu ajal asustati liivlasi sunniviisiliselt ümber;
- 8) Teine maailmasõda mõjus liivlastele hävitavalt.

Vastuses peab õpilane esile tooma kolm liivi keele hääbumise põhjust. Iga õige põhjus annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 3 punkti.

4. Mis veekogusid eraldab Kolka neem?

Kolka neem eraldab Liivi lahte ja Läänemerd.

Vastuses peab õpilane nimetama õiged veekogud. Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti. Kui õpilane on nimetanud õigesti vaid ühe veekogu, siis ta selle ülesande eest punkte ei saa.

5. Nimeta kaks saart, mis asuvad Kolka külale kõige lähemal.

Kolka külale kõige lähemal asuvad Ruhnu saar ja Saaremaa.

Vastuses peab õpilane nimetama õiged saared. Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti. Kui õpilane on nimetanud õigesti vaid ühe saare, siis ta selle ülesande eest punkte ei saa. NB! Ülesanne põhineb ainetevahelisel integratsioonil, selle lahendamisel tuleb kasutada kaarti ja toetuda kaardile järgnevas tekstis tehtud osutusele (vt neljas punkt).

6. Tõmba õigele vastusele joon alla.

Selle teksti puhul on tegemist reportaažiga.

Vastuses peab õpilane tõmbama joone alla teksti õigele žanrile. Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti. Kui õpilane on tõmmanud joone alla mitmele vastusele, siis ta selle ülesande eest punkte ei saa.

7. Tõmba õigele vastusele joon alla.

Selle teksti eesmärk on vahendada Liivimaal nähtut ja kuuldot.

Vastuses peab õpilane tõmbama joone alla teksti õigele eesmärgile. Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti. Kui õpilane on tõmmanud joone alla mitmele vastusele, siis ta selle ülesande eest punkte ei saa.

8. Asenda kaldkirjas olev sõnaühend ühesõnalise sünonüümiga.

ajahambast jätatud – vana, lagunenu vm ühesõnaline sünonüüm

lahkus parematele rannaluidetele – suri, koolis vm ühesõnaline sünonüüm

kiviga visata – lähedal, ligidal vm ühesõnaline sünonüüm

Vastuses peab õpilane kirjutama lünka õige ühesõnalise sünonüümi. Iga õige sünonüüm annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 3 punkti.

Ülesanne 2.1. Loe tekstid läbi ja kirjuta vähemalt 200-sõnaline kirjand teemal „Arvuti – abiline või ajaraiskaja?“. Kirjandis võid toetuda loetud tekstidele. Kirjandit hinnatakse hindamisjuhendi järgi, vt eesti keele ja kirjanduse eksami korraldus- ja hindamisjuhendit. Kokku on võimalik ülesande eest saada 40 punkti. **NB! Kirjandit hinnatakse kui terviklikku teksti, hindamisel ei arvestata, kas ja kuivõrd on õpilane kasutanud alustekste.**

Ülesanne 2.2. Pane puuduvad kirjavadhemärgid.

Iga õigesti kirjavadhemärgistatud lause annab 1 punkti, kui lausesse jääb 1 viga, siis 0,5 punkti. Kui lausesse jääb 2 või rohkem viga, siis 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 10 punkti.

1. Ehkki loomad ei ole võimelised rääkima, võivad nad väljendada viha, otsida kadunud järglast või hoiatada liigikaaslasti saabuva ohu eest.
2. Et teavitada oma kohalolekust partnereid, laulavad tihti ainult isaslinnud, kuid mõne liigi puhul laulavad nii isased kui ka emased.
3. Linnud, kes elavad parves, häälitsevad valjult, et olla kontaktis ülejäänud parvega.
4. Soo-roolinnud, (–) linnuriigi kõige meisterlikumad matkijad, (–) esitavad popurriisid teistelt liigidelt pärinevatest helidest.
5. Loomad kasutavad helisid mitmel põhjusel: partnerite meelitamiseks, vaenlaste ehmatamiseks ning karjaliikmete asukoha määramiseks.
6. Merikarud elavad suurtes kolooniates, ent merele ujunud ema leiab tagasi tulles oma järglase hõlpsasti üles, sest ta on võimeline poja häält teiste seast eristama.
7. Delfiinid kasutavad omavahel suhtlemiseks helisignaale, mille abil nad üksteist ära tunnevad, nagu inimesed tunnevad tuttavaid nende hääletooni järgi.
8. Kui noored inimahvid puudel ronivad ja mängivad, treenivad nad lihaseid, õppides samal ajal tundma ka karja sees kehtivaid reegleid.
9. Naasnud tarusse, võib töomesilane esitada ringtantsu, mis annab teistele mesilastele teada, kui kaugel asuvad toitu sisaldavad õied.

10. Töomesilase ringtants võib aga ka näidata, et öied on kaugel, kusjuures mesilane osutab ühtlasi toiduallika paiknemiskohale.

Ülesanne 2.3. Täida lüngad.

Iga õige lahendus annab 0,5 punkti, vale lahendus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 5 punkti.

1. Lossipreili ümmardajaks palgati noor kogenumatu maatüdruk.
2. Programmiga „Noored kooli“ loodeti leida uusi intelligentseid ja töökaid õpetajaid.
3. Rubens armastas maalida ümarate vormidega naisi.
4. Pögenemisel takerdus varas varrukat pidi naela taha, mis aialipist välja turritas.
5. Paralleelselt kulgevad raudreksid kadusid pimedasse tunnelisse.
6. Dopingukasutaja tulemus annulleeriti.
7. Terrassi laud immutati ja kinnitati terasest taladele.
8. Maailmas tunnustust võitnud tantsijad Age Oks ja Toomas Edur tulid Eestisse tagasi, et edendada siinset balletti.

Ülesanne 2.4. Ühenda tumedalt trükitud sõnad, mis tuleb kokku kirjutada, kaarega. Kus on vaja, kasuta sidekriipsu.

Iga õige lahendus annab 0,5 punkti, vale lahendus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 10 punkti.

Näed, kuis kerkivad metsa kohale üksikud **pilvehiiglased**. Nende ääred roosatavad juba ning on **hõbehallid**. Juba piuksatab **siin-seal** mõni lepalind. Möödab on **hetkepikkune** öö. **Tunaeile** lebasin metsas ühe haralise tamme all. Siis nägin ma kummalisi nägemusi, nii reaalselt, nii **tõetruult**. Kaugel **maade ja merede taga** elab kuulus maharadža. Tal on **ülisuured** lossid ning arvutud orjad kannavad talle **igalt poolt** varandusi kokku. Maharadžal on tütar Enelele, säärane õrn kui väike öitsele puhkenud **pääsusilm**. Ent siis äkki haigestub tema. Maa kuulsad **hallhabemed**, arstid, peavad varvastel **ringi käima**, kitkudes juukseid kui umbrohtu peenardelt. Langeb kurbusest kokku valitsev vürst. Saadab siis oma maa **kuus tuhat** kuulsust karistuseks kirve alla, korraldab pidulikke palvetusi. Kuulutab üle maade ja merede: kes päästab **haigevoodist** Enelele, pärib trooni. Vaata, juba sõidavadki **sinnapoole** rongid ja laevad ja **kaamelite jõed**. Teiste seas sõidab ka Toomas, poiss **põhjamaalt**, nimega Nipernaadi. Sõidab kondise ratsahobuse seljas, alandlikult, **töölispoisi** kehvast riietusest. Kõik, kes on **ümberringi**, kuulavad, kuidas Toomas räägib oma metsadest, niitudest, lilledest. Tuul sillerdab seal raskeid **kuldse vilja päid**, nagu kohiseks meri.

(August Gailiti „Toomas Nipernaadi“ põhjal.)

Ülesanne 2.5. Asenda tumedalt trükitud ühend- ja väljendverbid lihtverbidega, st ühesõnaliste tegusõnadega.

Iga õige lahendus annab 1 punkti, vale või õigekirjalt vigane lahendus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 5 punkti. Kui õpilane on kirjutanud lünka sobiva, tähenduselt õige lihtverbi, mida võtmis ei ole, siis lugeda see õigeks. NB! Kui õpilase vastus on muidu õige, kuid ta on alustanud lauset (punktid 2 ja 4) väikese tähega, siis ta kaotab 0,5 punkti.

1. Karikavõiduga **kaasneb** rahaline preemia.
2. **Korrastage** oma töövahendid!
3. Õpetaja peab **sekkuma**, kui õpilased üksteist kiusavad.
4. **Tagastagu** ta mu pinal!
5. Kunstnik oli erksate värvide kasutamisega pisut **liialdanud**.